

19.5.2024 Helluntai, Pyhän Kolminaisuuden päivä, 8. pääsiäisen jälkeinen sunnuntai

Aamupalveluksen evankeliumi

”Samana päivänä, viikon ensimmäisenä, opetuslapset olivat illalla koolla lukittujen ovien takana, sillä he pelkäsivät juutalaisia. Yhtäkkiä Jeesus seiso heidän keskellään ja sanoi: ”Rauha teille!” Tämän sanottuaan hän näytti heille kätensä ja kylkensä. Ilo valtasi opetuslapset, kun he näkivät Herran. Jeesus sanoi uudelleen: Rauha teille! Niin kuin Isä on lähettänyt minut, niin lähetän minä teidät.” Sanottuaan tämän hän puhalsi heitä kohti ja sanoi: ”Ottakaa Pyhä Henki. Jolle te annatte synnit anteeksi, hänelle ne ovat anteeksi annetut. Jolta te kiellätte anteeksiannon, hän ei saa syntejään anteeksi.” (Joh. 20: 19 – 23)

Ensiksi kannattaa huomata, että vaikka tämä on yhdeksännen ylösnousemusevankeliumin alku, niin tämä ei kata koko tuota yhdeksättä ylösnousemusevankeliumia.

Ennen tätä tekstiä Johannes kertoo, että Magdalan Maria oli käynyt haudalla ja kertonut Pietarille ja Jeesuksen rakkaimmalle opetuslapselle tyhjistä haudasta. Nämä opetuslapset kävivät haudalla ja totesivat haudan tyhjäksi. He eivät ymmärtäneet tapahtunutta. Sitten Magdalan Maria oli kertonut opetuslapsille nähneensä Herran. Johannes ei kerro, miten opetuslapset suhtautuivat tähän viestiin.

Tapahtumapaikka on Jerusalem. Johanneksen evankeliumin kertomus pohjautuu siihen traditioon, millä on kirjoitettu Luukkaan evankeliumi (24: 36 – 43, 47 – 48) . Kertomuksen johdantoon hän on lisännyt, että opetuslapset ”pelkäsivät juutalaisia” ja olivat ”lukittujen ovien takana”. Jeesuksen yhtäkkinen ilmestyminen ja rauhan toivotus on myös Luukkaalla.

”Hän näytti heille kätensä ja jalkansa” on myös Luukkaalla. Johanneksella se myös vastaa tämän evankeliumissa olleeseen kysymykseen: ”Ovat vieneet Herran pois haudasta, emmekä me tiedä, minne hänet on pantu” (20: 2). Ei Jeesusta ole minnekään pantu, vaan Hän on noussut kuolleista. ”Ilo valtasi opetuslapset” kertoo Jeesuksen ennustaman uudistetun ilon toteutumisesta (Joh. 16: 16 – 24). ”Rauha” on myös asia, josta Jeesus oli etukäteen kertonut, tämä rauha on Jeesukselta, maailma ei sellaista voi antaa (Joh. 14: 27).

Jeesus antaa opetuslapsilleen valtuutuksen, heidät lähetetään maailmaan edustamaan Jeesusta. ”Ottakaa Pyhä Henki” toteutuu Johanneksen kertomassa muodossa toisella tavoin kuin Luukkaalla. Luukkaan mukaan (Ap.t. 2: 1 - 4)) Pyhä Henki vuodatettiin helluntaina ja sitä seurasi

kielillä puhuminen. Johanneksen evankeliumissa Pyhä Henki liittyy syntien anteeksiantamiseen. Johannes on käyttänyt tässä kohden jotain omaa lähdeään, sillä tässä muodossa Pyhää Henkeä ei mainita evankeliumissa.

Päivän epistola

”Kun sitten koitti helluntaipäivä, he olivat kaikki yhdessä koolla. Yhtäkkiä kuului taivaalta kohahdus, kuin olisi käynyt rajua tuulenpuuska, ja se täytti koko sen talon, jossa he olivat. He näkivät tulenlieskoja, kuin kieliä, jotka jakautuivat ja laskeutuivat itse kunkin päälle. He tulivat täyteen Pyhää Henkeä ja alkoivat puhua eri kielillä sitä mitä Henki antoi heille puhuttavaksi. Jerusalemissa asui hurskaita juutalaisia, joita oli tullut sinne kaikkien kansojen keskuudesta, mitä taivaan alla on. Kun tämä ääni kuului, paikalle kerääntyi paljon väkeä, ja hämmästys valtasi kaikki, sillä jokainen kuuli puhuttavan omaa kieltään. He kysyivät ihmeissään: ”Eivätkö nuo, jotka puhuvat, ole kaikki galilealaisia? Kuinka me sitten kuulemme kukin oman synnyinmaamme kieltä? Meitä on täällä partilaisia, meedialaisia ja elamilaisia, meitä on Mesopotamiasta, Juudeasta, ja Kappadokiasta, Pontoksesta ja Aasian maakunnasta, Frygiasta, Pamfyliasta, Egyptistä ja Libyasta Kyrenen seudulta, meitä on tullut Roomasta, toiset meistä ovat syntyperäisiä juutalaisia, toiset uskoomme kääntyneitä, meitä on kreetalaisia ja arabialaisia – ja me kaikki kuulemme heidän julistavan omalla kielellämme Jumalan suuria tekoja.” (Ap.t. 2: 1 – 11)

”Kun sitten koitti helluntaipäivä” sisältää ajatuksen helluntaipäivän odottamisesta. Kyseessä ei ole jonkin ajanjakson, esimerkiksi juhlakauden, loppumisesta, vaan jostain suuremmasta, odotetusta asiasta. Nyt odottaminen on loppu. Luukas kuvaa tässä isoa muutosta, jossa on läsnä koko Israel. Tästä kertoo eripuolilta maailmaa kokoontuneiden juutalaisten mainitseminen. Muutos liittyy pelastukseen. Nyt on hetki, jolloin todellinen Israel eroaa epäuskoisesta juutalaisuudesta ja Kirkko syntyy.

Helluntai on suomalainen sana, joka on tullut ruotsin kielestä. Tarkka käänös on ”pyhäpäivä”. Juutalaisille kyseinen juhla on sekä lain (Tooran) antamisen juhla että sadonkorjuun juhla. Se oli yksi niistä juhlista, jolloin juutalaiset eri puolilta maailmaa tulivat Jerusalemin temppeliin. Tämä selittää sen, miksi Jerusalemissa tuolloin oli paljon eri paikoista tulleita juutalaisia.

Kreikkalainen teksti käyttää tässä sanaa, joka suomennetaan ”viideskymmenes päivä”. Se kertoo juhlan ajankohdan pääsiäisestä laskien.

”He olivat kaikki yhdessä koolla.” Jakeessa 2 mainitaan, että he olivat talossa. Teksti ei mainitse läsnäolijoita nimeltä eikä heidän lukumääräänsä. Voidaan olettaa, että heitä olisi ollut satakaksikymmentä henkeä (Ap.t. 1: 15).

Tapahtumasta kerrotaan kahdella rinnakkaisella kuvauksella. Taivaalta kuului kohahdus ja talon täytti ikään kuin raju tuulenpuuska on ensimmäinen kuvaus. Toinen kertoo tulenlieskoista, jotka laskeutuivat kunkin päälle. Pyhän Hengen ilmestymisen kuvaus muistuttaa sitä ihmisten kokoontumista, jonka profeetta Jesaja kuvaa kirjassaan (66: 15 – 20). Myrskytuuli ja tulenlieskat kuvaavat Hengen taivaallista alkuperää ja tulenlieskojen jakaantuminen sen Hengen päämääränä olevan kaikki seurakunnan jäsenet. Vanhassa testamentissa on myös kuvaus Jumalan ilmestymisestä Siinain vuorella, joka myös vastaa tätä Apostolien tekojen kuvausta (2. Moos. 19: 16).

Tätä tapahtumaa kuvatessaan Luukas käyttää ”kuin” kaksikin kertaa. Nyt kuvaillaan tapahtumaa, jota ei voi tarkasti kuvata. ”He tulivat täyteen Pyhää Henkeä” on jo tarkkaa kuvausta. Apostoli Paavali kuvaa 1. Korinttilaiskirjeen luvuissa 12 -14 tätä Pyhän Hengen tuomia lahjoja. Ihmiset ovat Hengen täyttämänä karismaattisia, Pyhän Hengen innoittamia. Luukkaan Apostolien teoissa Henki nähdään lähetystyön innoittajana ja tekijänä, joka avaa Kirkon ovet pakanoille. Pyhä Henki yhdistää Jeesuksen ja apostolien toiminnan. Se ei siis ole jokin erillinen asia, joka tulee Jeesuksen taivaaseen ottamisen jälkeen. Luukas kuvaa Pyhää Henkeä ja Jeesuksen henkeä samaksi asiaksi (Ap.t. 16: 6 – 7). Edelleen hän kuvaa, kuinka Jeesus ”on ottanut vastaan Isän lupaaman Pyhän Hengen lahjan ja vuodattanut sen, niin kuin te voitte nähdä ja kuulla (Ap.t. 2: 33). Helluntain traditio voi nousta siitä uskosta, että kielillä puhumisen ihme avaa taivaallisen Herran saarnan hänen todistajiensa kautta.

”Alkoivat puhua eri kielillä” voi tarkoittaa eri asioita. Hurmostilassa oleva henkilö voi puhua kielillä sillä tavoin, että hän itsekään ei ymmärrä, mitä hän puhuu. Tästä asiasta ei ole tässä kyse. ”Kuinka me sitten kuulemme kukin oman synnyinmaamme kieltä?” osoittaa, että kyse oli tunnistettavasta kielestä. Sama asia tapahtui sadanpäämies Corneliuksen kodissa (Ap.t. 10: 45 – 46).

Mutta Corneliuksen kodissa mainitaan myös ”he ylistivät Jumalan suuruutta. Myös Efesoksessa, Paavalin vuodatettua kasteen jälkeen Pyhän Hengen kastettuihin, nämä ”puhuivat kielillä ja profetoivat”. Nämä kohdat tuovat kolmannen mahdollisuuden: olisiko ”kielillä puhuminen” sittenkin voimakasta profetoimista? Taustalla on muistettava, että apostoli Paavali oli jo ennen Apostolien tekojen kirjan kirjoittamista voimakkaasti kritikoinut kielillä puhumista (1. Kor. 14: 12 – 19). Luukas voikin tarkoittaa sitä, että kielillä puhuminen kuvaa tilannetta, jossa julistus rikkoo kielten erottavan vaikutuksen ja opetus tulee ymmärretyksi ”vieraalla kielellä”.

”Juutalaisia... kaikkien kansojen keskuudesta” kuvaa historiallista tilannetta. Juutalaiset olivat joutuneet hajaannukseen ensimmäisen kerran jo kahdeksannella vuosisadalla ennen ajanlaskumme alkua. Osa oli palannut isiensä maahan ja myös Jerusalemiin. Lisäksi helluntain takia monet tekivät pyhiinvaelluksen Jerusalemiin. Läsä oli edustettuina ”koko Israelin kansa”, ei vain syntyperäiset juutalaiset, vaan myös siihen kääntyneet (2: 11).

Äänen houkuttelemana paikalle tulleet valtasi hämmästyks, sillä ”jokainen kuuli puhuttavan omaa kieltä”. Ihme ei tapahtunut kuulijoissa vaan puhujissa. Luukas kuvaa hämmästyksen ilmiötä samalla tavoin evankeliumissaan, kun Jeesus teki jonkin tunnusteen (Luuk. 4: 36, 5: 26). Kuulijat tunnistavat puhujat galilealaisiksi.

Emme tiedä, mistä Luukas on saanut listan paikoista, mistä kuulijat ovat lähtöisin. Juudean mainitseminen listan tuossa kohdassa on nähtävästi Luukkaan lisäys alkuperäiseen listaan, samoin maininta ”uskoomme kääntyneistä”. Luettelon viimeiset kansallisuudet, ”kreetalaisia ja arabialaisia”, voidaan ymmärtää ”kaikkein läntisimpinä ja itäisimpinä” tai ilmauksena ”saarelta ja mantereelta”.

Päivän evankeliumi

”Juhlan suurena päätöspäivänä Jeesus nousi puhumaan ja huusi kovalla äänellä: ”Jos jonkun on jano, tulkoon minun luokseni ja juokoon! Joka uskoo minuun, hänen sisimmästään kumpuavat elävän veden virrat, niin kuin kirjoituksissa sanotaan.” Tällä Jeesus tarkoitti Henkeä, jonka häneen uskovat tulisivat saamaan. Vielä ei Henki ollut tullut, koska Jeesusta ei vielä ollut kirkastettu. Jeesuksen sanat kuultuaan jotkut väkijoukosta sanoivat: ”Tämän täytyy olla se profeetta.” Toiset sanoivat: ”Hän on Messias.” Mutta toiset epäilivät: ”Ei kai Messias Galileasta tule! Kirjoituksissahan sanotaan, että Messias on Daavidin jälkeläinen ja tulee Betlehemistä, Daavidin kotikaupungista.” Näin ihmiset alkoivat kiistellä hänestä. Muutamat halusivat ottaa hänet kiinni, mutta kukaan ei kuitenkaan käynyt häneen käsiksi. Jeesusta pidättämään lähetetyt miehet palasivat ylipappien ja fariseusten luo, ja nämä kysyivät: ”Miksi ette tuoneet häntä?” Miehet vastasivat: ”Yksikään ihminen ei ikinä ole puhunut sillä tavoin kuin hän.” Silloin fariseukset sanoivat: ”Oletteko tekin antaneet eksyttää itsenne? Onko kukaan hallitusmies uskonut häneen? Tai yksikään fariseus? Tuo rahvas ei tiedä laista mitään – kirottuja kaikki!” Silloin Nikodeemos, joka itse oli fariseus ja oli aiemmin käynyt tapaamassa Jeesusta, sanoi: ”Eihän meidän lakimme mukaan ketään voi tuomita, ennen kuin on kuultu häntä ja otettu selville, mitä hän on tehnyt.” Mutta toiset sanoivat hänelle: ”Taidat olla itsekin Galileasta. Tutki kirjoituksia, niin opit, ettei Galileasta tule profeettaa.” Jeesus puhui taas kansalle ja sanoi: ”Minä olen maailman valo. Se, joka seuraa minua, ei kulje pimeässä, vaan hänellä on elämän

valo.” (Joh. 7: 37 – 52, 8: 12)

Kyseessä on Lehtimajanjuhla. Juhlan tausta muodostuu kahdesta osasta. Ensinnäkin se on sadonkorjuun juhla. Menneinä aikoina ihmiset sadon korjaamisen aikana asuivat pienissä lehtimajoissa peltoensa vieressä. Toisaalta juhlassa muistellaan sitä, kuinka Jumala johdatti kansansa Egyptin orjuudesta Luvattuun maahan. Matkan aikana israelilaiset asuivat lehtimajoissa.

Juhlan pituus on ongelmallinen. Sitä määrittelee Mooseksen kirja (3. Moos. 23: 35 – 36). Tämän tekstin mukaan juhla olisi kahdeksan päivän pituinen. Hieman myöhemmin tekstin voisi ymmärtää sillä tavoin, että juhla on pituudeltaan seitsemän päivää. Juutalaiset ovat viettäneet sitä eri tavoin, Israelissa sen pituus on seitsemän päivää, muualla kahdeksan päivää.

Temppelipalveluksiin kuului, kuinka juhlan seitsemäntenä päivänä papit ottivat vettä Siloanin altaasta ja kiersivät alttarin seitsemän kertaa. Sen jälkeen he kaatoivat veden hopeisen suppilon kautta maahan.

”Jos jonkun on jano, tulkoon minun luokseni ja juokoon! Joka uskoo minuun, hänen sisimmästään kumpuavat elävän veden virrat, niin kuin kirjoituksissa sanotaan.” Tämä kohta sisältää kolme ongelmaa. Ensinnäkin, viittaako ”uskoo minuun” edeltävään vai seuraavaan lauseeseen? Mihin kirjoitukseen Johannes viittaa? Kumpuavatko elävän veden virrat Jeesuksesta vai uskovasta? Luettaessa tätä tekstiä on muistettava, että ongelma liittyy alkuperäiseen kreikkalaiseen tekstiin, suomennos on jo tulkintaa.

Sekä kutsu janoiselle tulla Jeesuksen luo että ”hänen sisimmästään kumpuavat” viittaavat siihen, että kummassakin tapauksessa Jeesus on lähde. Samaan tulkintaan viittaavat myös Jeesuksen puhe samarialaiselle naiselle (4: 14) ja kansalle elämän leivästä (6: 35).

Mihin Vanhan testamentin tekstiin Johannes viittasi? Se voisi viitata israelilaisten erämaassa saamaan mannaan ja veteen erämaassa, silloin teksti voisi olla psalmeista (Ps. 105: 40 – 41, 78: 15 – 16). Mutta se voi viitata ennustuksiin, joiden mukaan viimeisinä päivinä Temppelevuorelta virtaavat vedet kaikkialle maailmaan (Hes. 47: 1 – 11, Sak. 14: 8).

Jeesuksen sanojen jälkeen seuraa Johanneksen oma kommentti tähän kohtaan: ”Tällä Jeesus tarkoitti Henkeä, jonka uskovat tulisivat saamaan. Vielä ei Henki ollut tullut, koska Jeesusta ei vielä ollut kirkastettu.” Tämä kohta voi aiheuttaa vastakysymyksen: entä Hengen toiminta Vanhan testamentin aikaan, erityisesti profetoissa. Kirkon opettajien mukaan Jumalan Henki todella vaikutti profettojen

toiminnassa. Jeesuksen aikana tilanne oli toinen, näyttää siltä, että Hengen toiminta oli pysähdyksissä. Apostolien toiminta Jeesuksen aikana näyttää perustuneen Jeesukseen ja Hänen nimeensä. Jeesuksen kirkastumisella Johannes tarkoittaa Kristuksen kuolemaa ristillä. Sen jälkeen Pyhä Henki vaikuttaa Kirkossa.

Vielä huomio kohtaan: ”niin kuin kirjoituksissa sanotaan”. Monet uskoivat Jeesukseen Hänen suorittamiensa voimatekojen kautta. Tällainen usko ei kuitenkaan ole pysyvää ja suurin osa maailman ihmisistä ei koskaan näe Jeesuksen voimatekoja. Todellisen uskon on perustuttava kirjoituksiin. Silloin ihminen, joka kuulee tai lukee, voi vastaanottaa uskon lahjan. Tähänhän meidänkin uskomme perustuu.

Väkijoukossa alkoi keskustelu, kuka Jeesus on. Jotkut pitivät Häntä profeettana, toiset Messiaana. Osa kiisti Jeesuksen Messiaana, sillä kirjoitusten mukaan Messiaan pitää tulla Betlehemistä. Emme tiedä, tiedettiinkö tuona aikana, missä Jeesus Nasaretilainen oli syntynyt. Galilean mainitseminen on Jeesuksen vähättelyä, aluehan oli puolipakanallinen. Selkeä väärennös on myös se, että Jeesusta ei pidetty Daavidin sukuun kuuluvana. Väkijoukon mielipide jakaantui. Esiintyi vihamielisyyttä, joka ei kuitenkaan toteutunut todellisina tekoina.

Jeesusta ei pidätetty, vaikka sitä varten oli lähetetty miehiä. Nämä eivät kyenneet tehtäväänsä Jeesuksen puheen vaikutuksesta. Tämän nämä miehet avoimesti kertoivat fariseuksille ja ylipapeille. Fariseukset syyttivät Jeesusta eksyttäjäksi. Silloin Nikodemos osoittaa sanoillaan, että juutalaiset johtomiehet toimivat vastoin lakia tuomitsemalla Jeesuksen ennen asian tutkimista ja epäillyn kuulemista.

Tekstimme näyttää hyppäävän luvun 8 jakeet 1 – 11 yli. Historiallisesti siitä ei ole kyse. Jakeet 1 – 11 ovat itsenäinen kertomus aviorikoksesta tavatusta naisesta. Varhaisena aikana, jolloin syntyi kirkkomme käyttämä lukujärjestys epistola- ja evankeliumiteksteihin, ei ollut painettuja raamattuja, vaan kirjoituksia, joissa ei ollut merkintöjä luvuista ja jakeista. Idän kirkon opettajilta ei löydy kommentaareja aviorikoksesta tavatusta naisesta. Läntisillä opettajilla on kommentaareja tähän kertomukseen. Idän kirkon käsikirjoituksissa tämä kertomus on, mutta eri paikoissa (monikko!) evankeliumeja. Se vakiintui tähän kohtaan myöhemmin, sen jälkeen, kun kirjapainotaito otettiin käyttöön.

Viimeinen jae on siis seuraavasta luvusta, jae kaksitoista. Jeesus puhui kansalle: ”Minä olen maailman valo.” Tapahtumapaikka on Jerusalemin temppeli. Lehtimajanjuhlan ensimmäisenä yönä sytytettiin

naisten pihalle neljä suurta kultaista lamppua. Tämä on voinut innoittaa Jeesuksen puhumaan siitä, että Hän on maailman valo. Toisaalta profeetta Jesaja oli myös puhunut tästä: ”Sinut minä asetan toteuttamaan sen liiton, jonka olen tehnyt tämän kansan kanssa kaikkien kansojen valoksi.” (Jes.42: 6, myös 49: 6, Johanneksen ilmestys 21: 22 – 24) Johannes kirjoitti jo evankeliuminsa alussa siitä, että Jeesus on maailman valo (1: 4 – 5, 9).